

A globális ökológiai változások és a fenntartható fejlődés ellentmondásossága

A XXI. század elején számos olyan környezetünket károsító tényezővel kellett szembenéznünk, melyek azt sejtetik, hogy a természet ökológiai egyensúlya visszafordíthatatlanul felborult. Egyre több tudós foglalkozik azzal, hogy értelmezze a természet „körforgását”, és lehetőséget találjon arra, hogy a „megújuló” természeti folyamatok irányába terelje az emberi cselekvéseket. A szándék nemes és jövőbe mutató.

Az egyes tudományterületek művelői szinte fantasztikus tervekkel és ötletekkel állnak elő, amelyek első olvasatra vagy ránézésre megvalósíthatónak tűnhetnek. A részterületi tudományos gondolkodásnak és tervezésnek azonban van egy nagy hibája, ez nem más, mint az, hogy a részprogramokat nem értelmezik teljes összefüggésükben. Egy megvalósíthatósági program már a kezdeteknél is csorbát szenvedhet, ha azt nem interdiszciplináris szemlélettel közelítik.

Napjainkban a fenntartható fejlődést mint a gazdaság részét sorolják előtérbe. A tervek nem veszik figyelembe azt a száraz ténytet, hogy a mai gazdasági fejlődés a jövő biológiai egyensúlyának felborulásához vezethet. Tudomásul kell venni, hogy az ökológiai folyamatok a természet törvényei szerint zajlanak. Számos kísérlettel akarták bizonyítani, hogy az ember a természet fölé tud emelkedni. Utólag megvizsgálva ezeket a sokszor gigantikus erőfeszítésekkel elvégzett munkákat, bebizonyosodott, hogy szinte mindegyik katasztrófába fulladt. A folyók folyását nem tudták megfordítani, hazánkban nincsenek ringó gyapotmezők, és citromligeteinkről sem vagyunk híresek. Ezek a meddő kísérletek viszont sok esetben súlyos nyomot hagytak a közvetlen, és sok esetben a globális környezetben.

A Palatinus írásokban és dokumentumokban minden esetben szerepelnek azok az állítások, amelyek arra hívják fel a figyelmet, hogy a világban kialakult aránytalan többlettermelés károsítja a természetet, és visszafordíthatatlan folyamatokat indít el. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy a Földünkön élő közel 6,3 milliárd ember a javakból nem részesül egyenlően. A „fenntartható (gazdasági) fejlődés” az elosztási arányokat sajátosan értelmezi. Tényszerűen kell megállapítani, hogy az egyoldalú gazdasági növekedés egyre nagyobb néprétegeket szorít a létminimum határára, miközben a véges földi nyersanyagkészleteinket napról-napra drasztikusan fogyasztja, és értelmetlenül pocsékolja.

A Palatinus elemzések komplex módon vizsgálják a múlt és a jelen földi élet alakulásait. A feltáró munkák azt vélelmezik, hogy jövőnk sorsa bizonytalan. Megállapítható az is, hogy a földi élet nagy veszélyben van. A Palatinus elemzések az általánosságokon túl minden esetben a napi aktualitásokat, híreket, eseményeket, folyamatokat stb. is beillesztik a generális programelemzésbe.

A 2006. év első felében sok olyan esemény történt, melyek környezetre gyakorolt hatásai felgyorsíthatják az ökológiai katasztrófákat.

A Palatinus elemzések folyamatosan figyelemmel kísérik Kína, India, Pakisztán gazdasági fejlődését. A nagy kérdés az, hogy a gazdasági fejlődésüket milyen áron tudják megvalósítani. Minden esetben arra a végkövetkeztetésre jutottunk, hogy Kína a „gazdasági háború” frontján nagy veszélybe sodorja önmagát, környezetét, és az sem kizárható, hogy a világot. Véleményünkkel nagyon sok esetben magunkra maradtunk, és meddő okoskodásnak tartották elemzéseinket.

Az elmúlt hetekben adták hírül, hogy Lester Brown egy átfogó munkában azt vélelmezi, hogy a környezet fenntarthatatlansága jelen van korunkban, és ebben a műben Kína „fenntarthatatlan fejlődéséről” is ír. A palatinusi gondolatokkal azonos módon azt állítja továbbiakban, hogy számításai és elemzései alapján az emberiség napjainkban olyan gazdasági pályán halad, amely fenntarthatatlan, és az a gazdasági összeomláshoz vezethet. Megállapításait (saját megítélésünk szerint is) arra alapozza, hogy nincs elegendő természeti és környezeti erőforrás a világon ahhoz, hogy Kína, India és a többi fejlődő ország a gazdasági nagyhatalmak fogyasztási termelési szokásait elérje. A gazdasági növekedés nem átgondolt erőltetése esetében vélelmezhető az ökológiai katasztrófa, ami emberi tragédiák folyamatát eredményezi, és ezzel a szociális összeomlásnak is nagy az esélye. Érdeemes idézni azt a részt Brown művéből, amit számos tudományos folyóirat is idéz.

„A fosszilis üzemanyagra épülő, autóközpontú, hulladéktermelő gazdaság nem járható út a fejlődő országok számára, pedig ezek szintén az „amerikai álmot” álmodják.”

További állításaival több ponton is vitába lehet szállni.

– Azt javasolja, hogy az energiatermelést a megújuló energiára kell építeni. Ez a javaslat nem kivitelezhető, mert megítélésünk szerint a megújuló energiát előállító rendszerek – jelenlegi állapotukban – sok hagyományos energiát emésztenek fel.

– A hulladékgazdálkodásnál nem a folyamatos „szemétermelés” csökkentését javasolja, hanem a hulladék újrahasznosítását, amelynek viszont az energiaigénye igen nagy. Az is elképzelhető, hogy állításánál nem vette figyelembe azt, hogy a kritikus térségben elképesztő nyomorban élő emberek egyetlen foglalatossága a jóléti államok szeméthegeinek eltakarítása. Említhetjük például a tengerhajózás „hulladékait”, azt, hogy a kimustrált hajókat hogyan bontják szét. Elképzelhetetlennek tűnik, hogy egy potenciális gazdasági nagyhatalom saját lakosaival bontsa szét a hulladékokat, és újra hasznosítsa. A napi valóság az, hogy a „szemét” mindig a nyomorban élő társadalmakhoz vándorol.

– Lester Brownnak az az elképzelése, hogy „változatos közlekedési rendszereket” kell üzemeltetni, úgy gondolom, csak álmot marad. Napjainkban, amikor a turizmust mint húzó gazdasági ágazatot kezelik, nem valószínűsíthető, hogy a turizmusra jellemző (egyébként teljesen értelmetlen) utazásokat mérsékelnék

az emberek. Ismeretes, hogy vannak emberek, akik heti rendszerességgel több ezer kilométert repülnek a munkahelyükre. Nem értelmezhető az sem, aki egy-két hetes nyaralását lakóhelyétől több ezer kilométerre tölti úgy, hogy jószerivel csak vízfelületet, tengerpartot lát néhány színpadi elemmel kiegészített látványépülettel és minden egyéb kellékekkel, mint pl. szabványos szálloda, ágy, étkezés, több ezer kilométerről szállított szabványos ivóvíz stb. Ahhoz, hogy egy távolban nyaraló turista átlagos környezetben töltsen szabadidejét, fel kell használni több száz liter kerozint.

Kína esetében érdemes tényszerű adatok alapján végezni elemzéseinket:

- 2005 februárjában Kínában megszületett az 1 milliárd 300 milliomodik ember.
- 2006-ban megnyitották a világ legnagyobb vízierőművét, ami beláthatatlan ökológiai változásokat idézhet elő.
- Kína az élelmiszer-előállításban szinten mindenhol alkalmazza a géntechnológiát.
- Az erdőtelepítéseknél is géntechnológiával módosított fák ültetését kezdték meg.
- Energiatermelése a szénre épül (kb. 70%), ami környezetkárosító. A kialakult lokális „üvegházhatás” miatt az elmúlt években természeti katasztrófák sora zajlott, napjainkban tombol pl. a térség eddigi egyik legnagyobb hurrikánja.
- Az urbanizáció egyre jobban terjed. Az ipari létesítmények zöldmezős beruházásai óriási területekkel csökkentik a termőföld területét.
- A mezőgazdasági területek csökkenése, a megváltozott meteorológiai tényezők, a lakosság lélekszámának növekedése, a vízkészletek szennyezése azt eredményezheti, hogy éhínség alakulhat ki. Kína lakosságának több mint fele már most sem jut elfogadható táplálékhoz és ivóvízhez.

Mindezek összessége felvetheti, hogy előbb vagy utóbb Kína lakosai ökológiai menekültté válnak? De hová menjen ennyi ember? Kína fejlődése tehát ökológiai katasztrófához vezet?

Brown javaslatokat tesz mindezek elkerülésére. Javaslatait mérsékelt óvatossággal kezelni. Három tanácsa az ökológiai katasztrófa elkerülésére:

1) Azt javasolja, hogy a gazdasági fejlődést fenntarthatóvá kell tenni. Palatinus elemzések azt mutatják, hogy a gazdasági növekedés erőltetése csak olaj lehet a tűzre.

2) Második javaslata az, hogy fel kell számolni a szegénységet. A Palatinus Klub szerint ez igen nemes cél, de a fenntartható gazdasági fejlődés a mindennapokban azt eredményezi, hogy egyre nagyobb néptömegek szegényednek el azért, hogy egy „kiválasztott” népcsoport luxuskörülmények között éljen. Az indiai társadalom ezen alapszik és mindezt úgy hívják: kasztrendszer. Brown úgy vélelmezi, hogy ezzel a népességszám csökken. Ezt semmilyen tény nem támasztja alá. A népességcsökkenést sajnálatos módon a nagy népsűrűségű és alultáplált, rossz

fizikumban élő emberek között a járványok fogják beteljesíteni. Sajnos nem kizárható az sem, hogy a politika valamilyen megfontolásból a harcmezőkön áldozza fel a számára „felesleges” embereket. Elképzelhetetlen, hogy Kínában minden embernek (családnak) külön háza legyen, kerttel, úszómedencével, megfelelő infrastruktúrával, napi nyolcórás munkaidővel, a családnál egy-két autó stb. Kína népességcsökkentő törvényei sem vezettek eredményre.

3) Brown utolsó javaslata, hogy helyre kell állítani a természetes életközösségeket. Hogy ezt milyen módon lehetne megtenni az előző két pontban megfogalmazott javaslatok figyelembevételével, erre vonatkozólag nem adott magyarázatot.

A browni elemzések pontosak, viszont javaslatai ellentmondásosak. Szembesülhetünk azzal, hogy az egyes állítások, javaslatok reálisnak tűnhetnek, és esetleg megfontolásra is érdemesek. Abban az esetben, ha a soktényezős rendszert egységesen kezeljük, az ellentmondások halmaza romba döntheti minden állítását.

Összefoglalva azt állíthatjuk, hogy addig, míg az ember többet fogyaszt, mint amit a természet megújulása biztosít, valamint tevékenységével az ökológiai egyensúlyt visszafordíthatatlanul felborítja, addig fenntartható fejlődésről nem álmodozhatunk. Tudomásul kell vennünk, hogy az ember a természet része, s ha szétrombolja saját életterét, azzal az emberiség jövőjét kockáztatja.

Legyen emlékezetünkben mindig az a bölcs mondás: „A Föld természeti értékei és kincsei nem örökségünk, hanem azt unokáinktól kaptuk kölcsönbe megőrzésre.”

Szacsky Mihály
palatinus

2006. augusztus